

Huoltaja-säätiö 10.10.2006/

Kunnallisen sosiaalipolitiikan asiantuntijaryhmän 4.10.2006 julkistettua Hyvinvointi 2015 -ohjelmaluonnosta koskevat kommentit

Kunnallisen sosiaalipolitiikan asiantuntijaryhmä pitää kokonaisvaltaista kansallista hyvinvointiohjelmaa tarpeellisena. On olemassa selkeä tarve avartaa perinteistä palvelunäkökulmaa ja keskustella perusteellisesti hyvinvointipolitiikan arvopohjasta, tavoitteista ja toteuttamisesta.

Hyvinvointiohjelmaluonnos on hyvä sysäys keskusteluun suomalaisen sosiaalipolitiikan uudelleensuuntautumisesta. Meneillään on monenlaista muutosta ja murrosta, jossa asiantuntijaryhmä kantaa huolta ”sosiaalisesta”; sosiaalihuollon merkitys yhteiskunnallisessa kehityksessä on myös tulevaisuudessa tärkeä.

Luonnos ei selkeästi esitä uuden suunnan arvopohjaa, vaan se tuodaan ehkä eniten esiin **Yhteisvastuun yhteiskunta** -linjauksella, joka kuitenkin jättää paljon tulkinnan varaa. Samalla luonnoksessa jää todella tärkeät isot – ja jännitteiset – kysymykset käsittelemättä. Tähän liittyy olennaisena tavoitteiden toteuttaminen kuntatoimijakentässä. Kunnallinen sosiaalipolitiikka on oma osaamisen lajinsa kansallisen sosiaalipolitiikan rinnalla.

Muutamia esimerkkejä niistä jännitteistä ja todella ”isoista” kysymyksistä, jotka ohjelmaluonnoksessa jäävät miltei vaille huomiota:

- **Taloudellisen ja teknologisen ulottuvuuden dominanssi sosiaaliseen ulottuvuuteen nähden**; sosiaalista ulottuvuutta on alettu käsitellä kuten rahaa tai tavaraa. Kysymys ei ole rahavarojen niukkuudesta vaan väärästä paradigmasta, joka ei välttämättä tuota sosiaalisesti vaikuttavia muutoksia. Kun vapaa kilpailu, kannattavuus ja markkinavoimat ovat talouselämästä annetut periaatteet, millä ”puheella” sosiaaliala vastaa ja selviää?
- **Kahden demokraattisen päätöksentekojärjestelmän rinnakkaisuus**; keskitetyn ohjauksen problematiikka yhteiskunnassa, jossa myös paikallistason päätöksentekojärjestelmä on vahva; miten sovittaa yhteen kansalliset tavoitteet/painopisteet ja paikallis-/seututasolla tärkeät paikallisen väestön elinoloista lähtevät tavoitteet/painopisteet; miten paljon alueellista variaatiota on hyvä/mahdollista sallia
- **Sosiaalipolitiikassa on aina tarpeiden ja voimavarojen välinen epäsuhta ja joudutaan tekemään priorisointeja**; yksilön ja yhteiskunnan vastuuta käsitellään ikään kuin

vaihtoehtoina yksilön ja yhteiskunnan välillä; tarkastelu osallisuuden näkökulmasta voisi tuoda uutta otetta, etenkin kun koko ohjelman teema on yhteisvastuun tavoite. Osallistavassa sosiaalipolitiikassa tavoitteena ei voi olla se, että vain toinen vastaa, vaan että molemmat ovat osallisia. Muutenkin toivoisi ohjelmaan eettisten kysymysten tarkastelua.

- **Kansalainen kutistuu asiakkaaksi;** ohjelman näkemys kansalaisen muuttumisesta asiakkaaksi viittaa outoon käsitykseen kansalaisuudesta. Jos lähtökohdaksi valitaan palveluiden tuottaminen ”asiakassegmenteille”, unohdetaan sosiaalihuollon perinteinen vastavuoroisuus, kansalaislähtöisyys ja humanisuus.
- **Alueellisten erojen näkymättömyys;** ainoastaan vanhuksia koskevassa osiossa kiinnitetään huomiota alueellisiin eroihin ja siinäkin lähinnä työvoiman saannin näkökulmasta. Alueellisten erojen kasvu sosiaalisten, taloudellisten ja terveydellisten lisäksi, on merkittävä asia hyvinvoinnin kokonaisuudessa

Lisäksi muutama muu kommentti – osin mainittu jo asiantuntijaryhmän kannanotossa ohjelmaa käynnistettäessä – **aktiivisen ja osallistavan kunnallisen sosiaalipolitiikan** näkökulmasta:

1) Hyvinvointi ei lisäännä pelkillä palveluilla

Palvelukeskeisyys leimaa luonnosta. Hyvinvointi muodostuu laaja-alaisesta, kokonaisvaltaisesta ja pitkäjänteisestä toimintatavasta, ei temppuvalikoimalla. Vahva kuntarakente kunnallisen sosiaalipolitiikan perustana kattaa myös ehkäisevän ja rakenteellisen näkökulman.

2) Kunnallisen sosiaalipolitiikan merkitys

Tarvitaan kunnalliseen demokratiaan perustuvaa kunnallista sosiaalipolitiikkaa, joka vastaa paikallisiin tarpeisiin ja osaa ottaa paikalliset voimavarat käyttöön tuntiessaan ihmisten arjen ja arjen asettamat vaatimukset ihmisten tukemiseen.

3) Kunta- valtiosuhte kunnolla esille

Kunnat vastaavat asukkaidensa hyvinvoinnista ja hyvinvointipalveluiden järjestämisestä. Keskustelu valtion ja kuntien välisestä – usein jännitteisestä - suhteesta ei luonnoksessa avaudu. Suhde ei saa olla alistainen eikä poissulkeva, vaan sen tulee perustua aitoon vuorovaikutukseen ja yhteiseen näkemykseen ja tavoiteasetteluun.

4) Poliitiikan ja palveluiden vaikuttavuus tärkeimmäksi tavoitteeksi

Vaikuttavuus ei merkitse markkinaehtoisuutta, vaan eettistä velvoitetta toimia siten, että ihmisten elämäntilanteet ja toimintakyky muuttuvat parempaan suuntaan. Hyvinvointipalveluiden tärkeimmäksi tavoitteeksi on nostettava niiden vaikuttavuus, ei suoritemääristä asetetut tavoitteet ja siitä johdettu tehokkuusajattelu.

Luonnoksessa on omaksuttu tavaratuotannon mukainen näkemys vaikutuksiin. Sen sijaan että epäillä vaikuttavuutta, pitäisi epäillä paradigmaa. Kun sosiaalihuollon lainsäädännössä on asetettu lainsäädännön ja toiminnan perustarkoitus, olisi moraalisesti tärkeä seurata, toteuttaako käytännön hyvinvointipolitiikka näitä tarkoituksia. Koko hyvinvointipolitiikan vaikuttavuuden seuranta ja arviointi on tärkeää.

5) Tarvitaan aktiivista, sektorirajat ylittävää kunnallista sosiaalipolitiikkaa

Laaja-alainen yhteinen vastuu vahvistaa kaikkien kuntalaisten osallisuutta ja toimintaedellytyksiä. Kunnissa tarvitaan kaikkien sektoreiden SOVA-ajattelua läpäisyperiaatteella. Yhtenä onnistumisen edellytyksenä on valtion alue - ja paikallishallinnon mukaan saaminen.

6) Heikoista pidettävä huolta

On otettava keskusteluun palveluiden ja voimavarojen oikeudenmukainen jakautuminen eri väestöryhmien kesken. Tällöin on keskeistä toimia kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien ihmisten tukena. Luonnoksessa vain sivutaan universalismin ja kohdennetun politiikan periaatteita.

Onko vaihtoehtoa sosiaalisten oikeuksien kautta rakentuvalla sosiaalipolitiikalla, jossa vain vahvat ovat tarpeeksi vahvoja peräämään oikeuksiaan ja heikkojen ääni jää kuulumatta? Kunnissa kohdataan jatkuva priorisoinnin paine.

7) Osallisuus, osallistava toimintatapa, on eri elämänvaiheissa erilaista

Elämänkaariajattelussa olisi nostettava 16-25 vuotiaat omaksi ryhmäkseen ja taattava osallisuuden mahdollisuudet riskiryhmille. Osallistavat toimintatavat ovat eri elämänvaiheissa erilaisia, mutta aktiivinen ja kokonaisvaltainen ihmiskäsitys on kaiken perusta.

8) Kunnallisen sosiaalipolitiikan innovaatiot

Ohjelman tulisi kannustaa rohkeisiin irtiottoihin ja esim. uudenlaisten kumppanuuksien kokeiluihin, joita arvioitaisiin ja mallinnettaisiin. Murrosvaiheen vaara on vastakkainasetelmana vanhan puolustaminen ja uuteen kiirehtiminen. On annettava aikaa innovaatioiden syntymiseen ja leviämiseen.

Ulla Salonen-Soulié
toiminnanjohtaja
Huoltaja-säätiö